

Arbejds miljøet på laboratorier i mejeriindustrien

BAR Jord til Bord
Mejeriindustriens Arbejds miljøudvalg
Vesterbrogade 2 B
1620 København V
Tlf.: 33364000

Mejeriindustriens Bedriftssundhedstjeneste
Vestre Kongevej 6 E
8260 Viby J
Tlf.: 86119600

Indledning

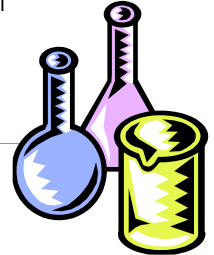
Denne folder er en kort gengivelse af projektrapporten "Arbejds miljøet på laboratorier i mejeriindustrien", den er udarbejdet af Gitte Lindhard og Thomas Hou Nielsen fra Mejeriindustriens Bedrifts-sundhedstjeneste (MB).

Formålet med folderen er at give et hurtigt indblik i resultaterne af en spørgeskemaundersøgelse, samt at give anbefalinger til den fremtidige indsats på arbejds-

miljøområdet i laboratorierne.

For at sikre sammenhæng mellem laboranternes hverdag og resultaterne af spørgeskemaundersøgelsen har en arbejdsgruppe bestående af laboranter fra branchen bidraget med erfaringer fra arbejdet som laborant i mejeriindustrien. De har kritisk og konstruktiv kommenteret spørgeskemaerne samt bidraget med henvisninger til relevant litteratur.

Målet med projektet har været at sætte fokus på arbejdsmiljøet i mejeriindustriens laboratorier. Gennem en kortlægning af arbejdsmiljøpåvirkninger på mejeriindustriens laboratorier, en efterfølgende prioritering af data fra spørgeskemaundersøgelsen er der opstillet overordnede forslag til fremtidens indsats.

Resultater

Kortlægningen er sket ved hjælp af en spørgeskemaundersøgelse. Spørgeskemaerne blev sendt ud til 229 laboranter og 202 besvarelser blev returneret — en svarprocent på 88.

I spørgeskemaet blev laboranterne bedt om at besvare spørgsmål vedrørende det kemiske og det ergonomiske arbejdsmiljø. Spørgsmålene søgte at afdække, hvordan medarbejderen selv oplever sammenhængen mellem arbejdsmiljøforholdene og forskellige symptomer — for eksempel om der er sammenhæng mellem de nakkesmerter laboranterne oplever, og pipetteringsarbejdet eller om der er sammenhæng mellem irritation af halsen og de stoffer og materialer der arbejdes med.

Kortlægningen på det **ergonomiske** område viser, at laboranterne oplever smerter eller gener i:

- Nakke og skuldre
- Lænden
- Hånden.

Disse smerter og gener kobler laboranterne især til pipettearbejde, arbejde med petriskåle, af- og påsætning af låg samt Pc-arbejde.

På det **kemiske** område viser kortlægningen, at laboranterne oplever smerter, gener eller irritationer som:

- Hovedpine
- Lugtgener
- Irritation af hals
- Eksem og allergi.

Årsagerne mener laboranterne selv er afvejning og kogning af substrater, fremstilling af fortyndingsrækker, oprydning efter spild/uheld og affaldshåndtering

Laboranterne blev desuden spurgt om andre arbejdsmiljøforhold, som for eksempel det psyko-sociale arbejdsmiljø, indeklimaforhold og støj.

Mange af besvarelserne ligger indenfor det psyko-sociale arbejdsmiljø, hvor laboranterne især har nævnt forhold vedrørende manglende kommunikation, ansvar og kompetence, samt manglende inddragelse i beslutningsprocessen, som de væsentligste problemer indenfor dette felt.

Diskussion og Perspektivering

Under behandlingen af undersøgelsens data og den videre analyse af resultaterne, er det i rapporten påpeget, at ergonomi og kemi i mange tilfælde har et sammenfald i forhold til en fremtidig indsats.

Set i historisk perspektiv har tendensen for de to arbejdsmiljøområder været meget lig hinanden: Arbejds miljøindsatsen har været kendetegnet ved de kortsigtede løsninger – med manglende dybde i forebyggelsesstrategierne. Indsatsen har båret præg af *afhjælpende foranstaltninger, ergonomiske komfortforbedringer og lappeløsninger*.

Eksempler på denne tendens er blandt andet indkøb af elektroniske pipetter og stå/sidde borde til laboratoriet. Om en pipette er manuel eller elektronisk ændrer ikke på EGA-momentet for skulderens muskler. Et stå/sidde bord har ingen positiv effekt på EGA-problematikken, men øger derimod risikoen for, at tempo og arbejdspresset forværres, da arbejdspladsen er mere ergonomisk indrettet og dermed muliggør at effektiviteten øges — også kaldet *den ergonomiske fælde*. Køb af stå/sidde borde har således mere en komfortforbedrende effekt end et egentlig forebyggende sigte.

Nogle af laboratorierne er "slidte" og en del af laboratorieudstyret, som for eksempel centrifuger, stinkskebe og auto-klover er af ældre dato. Brugte stinkskebe kobles på eksisterende ventilationssystemer uden forudgående analyse af dimensionering m.m.

Anvendelse af brugt laboratorieudstyr kendetegner derved arbejdsmiljøindsatsen, som bliver præget af lappeløsninger.

Set ud fra et arbejdsmiljøprofessionelt synspunkt, må indsatsen ses i relation til

(Fortsættes på side 3)

(Fortsat fra side 2)

i hvor høj grad den forebygger udviklingen af arbejdsrelaterede lidelser og skader. Der skelnes mellem tre forebyggelses niveauer: **primær**, **sekundær** og **tertiær** forebyggelse.

Det optimale er at kunne forebygge **primært** – her har man mindsket risikoen for at sygdom eller lidelser opstår. **Sekundær** forebyggelse består i at finde symptomer i tidlige stadier, og hindre udvikling af disse. **Tertiær** forebyggelse er laveste forebyggelsesniveau – her hindrer man tilbagefald af sygdom eller lidelse.

Tertiær forebyggelse lever ikke op til lovgivningens minimumskrav.

I spørgeskemaundersøgelsen peger laboranterne selv på, hvad de synes den fremtidige arbejdsmiljøindsats bør omhandle. Der nævnes blandt andet undervisning i ergonomi og kemi, besøg af terapeuter og teknikere til at indstille og indrette arbejdspladserne, ændring af arbejdspladsens indretning samt mere plads.

Disse løsninger vil *samlet* forebygge på et højt niveau, at der udvikles arbejdsbetingede lidelser og skader. Men ingen af de nævnte løsninger er effektfulde nok til at kunne stå alene. Hidtil har løsningerne stået alene, og den forebyggende indsats har derfor været **sekundær** og til tider **tertiær**.

Hvis arbejdsmiljøforholdene for laboran-

terne skal forbedres er det nødvendigt, at der sættes ind med en mere overordnet strategi på området.

Dette kræver, at der i langt højere grad fokuseres på selve kernen til problemstillingerne (se figur 1), og at arbejdsmiljø bliver en mere integreret del af hverdagen samt at der udarbejdes politikker, strategier og handlingsplaner (se bagsiden).

Kernen til problemstillingen

For mejeriindustriens laboratorier kan målsætningen for eksempel være at forebygge smerter og besvær i nakke og skuldre samt smerter, gener eller irritationer i hals, næse og på huden som følge af laboratoriearbejde. For at opnå et højt forebyggelsesniveau, må strategien være at rette indsatsen specifikt mod kernen til problemstillingen – se figur 1.

Skal EGA løses, må indsatsen altså rettes mod alle de manuelle funktioner, der er præget af arbejdet med hænder, arme, nakke og skuldre – og dette gælder for laboratoriernes tilfælde pipettearbejde, Pc-arbejde, arbejde med petriskåle, af- og påsætning af låg m.m.

Skal smerter, gener eller irritationer fjernes, må indsatsen rettes mod brugen af farlige stoffer og materialer på laboratorierne og mod indretningen af arbejdspladser, hvor der arbejdes med kemikalier.

Hidtil har løsningerne været rettet mod forhold der "ligger i ringen" omkring den egentlige problemstilling. Ved at reducere,

fjerne eller optimere på disse forhold opnår man givetvis en umiddelbar effekt, som den enkelte medarbejder tydeligt

mærker. Men på sigt vil disse løsninger ikke have en tilstrækkelig effekt.

Figur 1

Forslag til den fremtidige indsats

Med udgangspunkt i undersøgelsen og perspektiveringen er der nedenfor udarbejdet forslag til, hvordan indsatsen på mejeriindustriens laboratorier kan forbedres.

Kasserne med politikker, målsætninger, strategier og handlingsplaner giver forslag til, hvad der kan indgå i de forskellige overskrifter, når ønsket er at understøtte "det gode liv".

POLITIKKER OG MÅLSÆTNINGER

Hensigtserklæringer, der tager udgangspunkt i realistiske, målbare, *og ikke målbare*, kriterier for at opnå "det gode liv".

Virksomheden/driftsstedet ønsker at:

- Skabe et sikkert og sundt arbejdsmiljø
- Fremstå som en attraktiv virksomhed – indadtil og udadtil
- Fastholde og rekruttere medarbejdere
- Imødekomme ønsker fra medarbejdere
- Etc.

Dette gøres ved at:

- Reducere eller fjerne sundhedsskadelige og uhensigtsmæssige påvirkningerne
- Nedbringe antallet af anmeldte arbejdsbetingede lidelser fra X til Y
- Nedbringe antallet af arbejdsulykker
- Etc.

STRATEGI

Strategien tager sit udgangspunkt i målsætningerne – det vil sige, i det der er årsagen til for eksempel de anmeldte arbejdsbetingede lidelser, for eksempel EGA og farlige stoffer. Indsatsen koordineres, så brede hensyn tages på tværs og i linie med organisationerne.

Virksomheden/driftsstedet ønsker at nedbringe:

- EGA (pesonbelastninger og funktioner)
- Tunge Løft (personbelastninger og funktioner)
- Antal af farlige stoffer og materialer.

Virksomhedernes strategier indarbejdes i overordnede rammer, hvor indsatsen differentieres i forhold til kendte påvirkninger i arbejdsmiljøet – både rettet mod produktions-specifikke forhold, men også mod medarbejdergrupper, der går på tværs af organisationerne, som for eksempel laboratorier og administrationer – eksemplificeret i **figur 2**.

HANDLINGSPLANER

Nedenfor ses en ufuldstændig og uprioriteret liste med ideer til den fremtidige handlingsplan. Der er fokuseret på elementer, som ikke har været tilstrækkeligt prioriteret i den hidtidige indsats, samt på elementer, som laboranterne selv har peget på.

Det anbefales, at der udarbejdes en lokal politik, der tager udgangspunkt i den overordnede politik. I udarbejdelsen vægtes selve implementeringen højt og den sikres blandt andet gennem medarbejderinddragelse i for eksempel SiU / SU - regi. For at sikre en prioritering af arbejdsmiljøet på laboratorierne, vil det være hensigtsmæssigt, at såvel laboranter som laboratorieledere indgår i arbejdet.

Konkrete forslag til handlingsplan:

- Kommunikation af strategi og politik til alle medarbejdere
- Etablering/udvikling af kommunikationskanaler
- Ledelsen sætter arbejdsmiljøet på laboratorierne på dagsorden – f.eks. som et fast punkt sikkerhedsudvalgets møder
- Der skal skabes fælles forudsætninger og fælles forståelse af om målsætninger og politikker er opnået
- Inddragelse af medarbejdernes egne holdninger til sikkerhed og adfærd
- Løbende uddannelse i sikkerhed/arbejdsmiljø
- Fordeling af ansvar for sikkerhed/arbejdsmiljø
- Reel inddragelse af medarbejderne i arbejdsmiljøarbejdet
- Integration af arbejdsmiljøopgaver i driftstedernes øvrige opgaver

- Udvikling af skriftlige sikkerhedsvejledninger - sikkerhedsudvalget tager initiativ til etablering af en arbejdsgruppe, der kan udarbejde nye og bedre sikkerhedsforskrifter.

Andre perspektiver:

- Styrkelse af samarbejdet mellem ledelse og medarbejdere. Temadag eller kurser i samarbejde og kommunikation. Brug af dialog som værktøj i et fremtidigt arbejdsmiljø
- Etablering af netværk mellem laboranterne. Udveksling af ideer, erfaringer og holdninger i et etableret dialogbaseret samarbejdsforum, hvor ledere og medarbejdere er repræsenteret
- Temadag i MB-regi om arbejdsmiljøet på laboratorierne. Tværfaglig undervisning i forskellige elementer indenfor arbejdsmiljøet på laboratorier. Uddannelse af "ressourceper-

soner" indenfor arbejdsmiljøet på laboratorier

- Prioritering af arbejdsmiljøet på laboranternes uddannelse
- Udarbejdelse af branchevejledning (BAR) for nærings- og nydelsesmiddelområdet omkring arbejdsmiljøet på laboratorierne i branchen.

